

ปกิณกะ

Miscellany

พลตรี นายแพทย์สงวน โรจนวงศ์
“อภิกีรติแพทย์ศิริราช”

Major General Dr. Sagnuan Rojanawongs
The Most Distinguished Siriraj Graduate

สมชัย บวรกิตติ*

* สำนักวิทยาศาสตร์ ราชบัณฑิตยสภา, กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

* The Academy of Science, The Royal Institute of Thailand, Bangkok 10300

Corresponding author. E-mail address: s_bovornkitti@hotmail.com

ท่านเป็น

แพทย์ปริญญาไทยรุ่นแรก แพทย์ประจำบ้านศิริราชรุ่นแรก
แพทย์ปริญญาคุณุภบัณฑิตไทยคนแรก พลตรีแพทย์ใหญ่ทหารบกคนแรก
บัณฑิตอาวุโสวิทยาลัยศัลยแพทย์กلاسโกว์คนไทยคนแรก
บัณฑิตอาวุโสวิทยาลัยศัลยแพทย์นานาชาติคนไทยคนแรก
แพทย์เหรียญคุณุภมาลา เข็มศิลปวิทยาคนแรก

ความบังเอิญทำให้เขียนบทความนี้ เป็นผลจาก ผู้เขียนได้เห็นแผ่นประกาศนียบัตร Fellow of The International College of Surgery (FICS) ของพลตรี สงวน โรจนวงศ์ ที่แพทย์ท่านหนึ่งนำมาให้ดูและเล่าว่า ไปพบวางขายบนแผงขายของเก่า จึงซื้อมาด้วยราคา ๕๐๐ บาท ประกอบกับที่ผู้เขียนชื่นชมบุคคลท่านนี้ เป็นพิเศษมานานแล้ว ในฐานะที่ท่านเป็นแพทย์ปริญญา แพทยศาสตรบัณฑิตไทยรุ่นแรก (พ.ศ. ๒๔๗๑) และ ได้รับปริญญาแพทยศาสตรดุษฎีบัณฑิตศิริราชเป็น คนแรก (พ.ศ. ๒๔๗๕) จึงคิดว่าควรเขียนประวัติของท่านที่เกี่ยวกับการแพทย์ของประเทศไทย ให้แพทย์ไทย รุ่นหลังได้ทราบชื่อเสียงของท่านในฐานะบรรพชน แพทย์ศิริราชท่านหนึ่งที่ประกอบกิจกรรมคุณงามความ ดีไว้มากในวงการแพทย์ไทย

พลตรี นายแพทย์สงวน โรจนวงศ์ เป็นชาว จังหวัดนครปฐม เกิดปีมะเส็ง วันพุธที่ ๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๔๘ ท่านน่าจะมิเชื่อจีน บิดาชื่อหลี่ มารดาชื่อนาย

ชีวิตในวัยเด็กอยู่ในระดับชาวสวนชนบทในระดับล่าง ที่ไม่สะดวกสบายนัก เมื่อไปอาศัยเรียนหนังสือที่โรงเรียน ต้องทำหน้าที่หุงหาอาหารให้นักเรียนประจำ บัดกวาด สนามโรงเรียน ซึ่งท่านกล่าวในบทชีวประวัติว่า เป็นชีวิต การต่อสู้ที่เป็นผลสะท้อนการดำเนินชีวิตในเวลาต่อมา (เมื่อมีเวลาอยู่กับลูก พ่อจะเล่าให้ลูกๆ ฟังเสมอถึงความ ลำบากเมื่อสมัยพ่อเป็นเด็ก ทำงานด้วยเรียนไปด้วย จนสามารถสอบได้ที่ ๑ เป็นประจำ ... จากบทไว้อาลัย “พ่อของเรา”)

คุณหมอสงวนท่านเริ่มเรียนหนังสือแบบเรียนลัด ท่านเข้าเรียนที่โรงเรียนบำรุงวิทยา จบมัธยมปีที่ ๓ พ.ศ. ๒๔๖๐ ไปเรียนต่อโรงเรียนพระปฐมวิทยาลัย จบมัธยมปีที่ ๕ พ.ศ. ๒๔๖๒ เข้าเรียนโรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัยจบมัธยมปีที่ ๘ พ.ศ. ๒๔๖๕ แล้ว สอบเทียบมัธยมปีที่ ๘ ที่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย พ.ศ. ๒๔๖๕ ท่านเข้าเรียนหลักสูตรเตรียมแพทย์ ๒ ปี ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ข้ามฟากไปเรียน

แพทย์ปีที่ ๑ ที่โรงพยาบาลศิริราช จบแพทยศาสตรบัณฑิต (พ.บ.) เมื่อวันที่ ๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๑ เป็นรุ่นแรกของศิริราช และได้เหรียญเงินของรุ่น เป็นแพทย์จบที่โรงเรียนแพทยากรศิริราชรุ่นที่ ๓๔ แพทย์ ๓๓ รุ่นก่อนหน้าเป็นแพทย์ประกาศนียบัตร บัณฑิตรุ่น ๓๔ ได้รับพระราชทานปริญญามัธยมศึกษาจากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๓ ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีที่

นักศึกษาของท่านจบแพทย์มีเพียง ๑๘ คน ซึ่งประเทศไทยขณะนั้นมีพลเมือง ๑๘ ล้านคน นับเป็นแพทย์แผนปัจจุบันในอัตรา ๑ คนต่อพลเมือง ๑ ล้านคน

รูปที่ ๑ ประกาศนียบัตรปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิต

รูปที่ ๒ นายแพทย์สงวน โรจนวงศ์ ในชุดครุยแพทยศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คุณหมอสงวน โรจนวงศ์ได้รับเลือกเป็นแพทย์ประจำบ้านแผนกศัลยศาสตร์ ๑ ปี และแพทย์ประจำบ้านอายุโส ๑ ปี แล้วบรรจุเป็นข้าราชการประจำโรงพยาบาลศิริราช ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒ เป็นอาจารย์ตรีวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๔ ในช่วงที่ท่านเป็นอาจารย์ในแผนกศัลยศาสตร์ ท่านทำการศึกษา

วิจัยเรื่อง Treatment of Chronic Gonorrhea by Vas Injection ได้รับพระราชทานปริญญาแพทยศาสตรดุษฎีบัณฑิต วันที่ ๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นแพทย์ไทยท่านแรกที่ได้รับปริญญาแพทยศาสตรดุษฎีบัณฑิต (ศิริราช) ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปที่ ๓ ประกาศนียบัตรแพทยศาสตรดุษฎีบัณฑิต พ.ศ. ๒๔๗๕

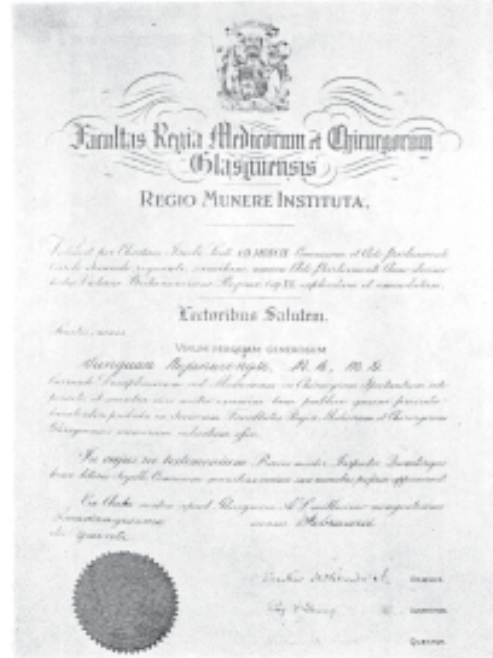
รูปที่ ๔ นายแพทย์สงวน โรจนวงศ์ ในชุดครุยแพทยศาสตรดุษฎีบัณฑิต

ท่านย้ายจากข้าราชการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไปสังกัดแพทย์ทหารบก ยศนายร้อยเอก ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๘ ท่านได้สร้างผลงานไว้มาก ได้รับพระราชทานเหรียญดุษฎีมาลา เข็มศิลปวิทยา เมื่อวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๔ ท่านกล่าวว่า เหตุที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์นั้น

เป็นผลตอบแทนจากกรณีพิพาทอินโดจีนกับฝรั่งเศส ท่านได้ใช้วิชาชีพด้านศัลยกรรมช่วยชีวิตทหารจำนวนมาก ท่านได้รับตำแหน่งนายแพทย์ใหญ่ทหารบกเมื่อวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๘ และเลื่อนตำแหน่งขึ้นเป็น "ผู้ชำนาญการแพทย์ กรมแพทย์ทหารบก" วันที่ ๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๓

รูปที่ ๕ ภาพในชุดข้าราชการเป็นนายแพทย์ใหญ่ทหารบก พ.ศ. ๒๔๘๘

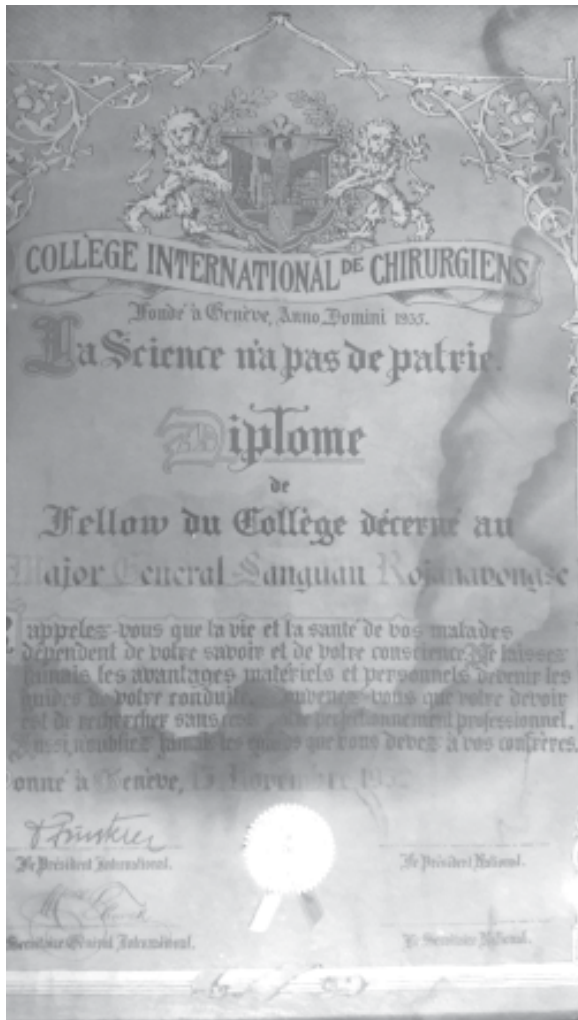
รูปที่ ๖ ประกาศนียบัตรบัณฑิตอาวุโสวิทยาลัยอายุรแพทย์ และศัลยแพทย์กลาสโกว์ พ.ศ. ๒๔๘๒

F.R.C.S., Glas. 1939

รูปที่ ๗ นายแพทย์สงวน โรจนวงศ์ ในชุดครุย FRCSGlas.

ในกิจกรรมด้านต่างประเทศ ท่านได้รับทุนราชการ ไปดูงานและศึกษาวิชาศัลยศาสตร์เพิ่มเติม ณ ประเทศสหราชอาณาจักรเป็นเวลา ๒ ปี (พ.ศ. ๒๔๗๙-๒๔๘๑) เป็นคนไทยคนแรกที่สอบได้ Fellow of Royal College Faculty of Physicians and Surgeons Glasgow (FRFPS Glas.) เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๒ ปัจจุบันคือ Fellow of Royal College of Surgeons, Glasgow (FRCS Glas.) และในปี พ.ศ. ๒๔๘๗ สอบได้วุฒิสถาบันยี่คือ Fellow of the International College of Surgeons (FICS)

รูปที่ ๘ แผ่นประกาศนียบัตร FICS
ของนายแพทย์สงวน โรจนวงศ์
ที่แพทย์ท่านหนึ่งไปซื้อมาจากแผงขายของเก่า

พ.ศ. ๒๔๙๕ ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการผู้ทรง
คุณวุฒิมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์

พ.ศ. ๒๕๐๓-๒๕๐๔ เป็นนายกแพทยสมาคม
แห่งประเทศไทย

ในช่วงชีวิตแพทย์ที่เป็นทั้งนักเวชปฏิบัติและ
นักวิชาการและทั้งๆที่เวลาการทำงานส่วนใหญ่เป็น
ภาคปฏิบัติ ท่านยังสามารถผลิตบทความวิชาการที่
สำคัญเท่าที่ทราบ ๒ เรื่อง คือ

- ดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง Treatment of Chronic
Gonorrhea by Vas Injection พ.ศ. ๒๔๗๕

รูปที่ ๙ นายแพทย์สงวน โรจนวงศ์ ในชุดครุยบัณฑิตอาวโส
วิทยาลัยศัลยแพทย์นานาชาติ

- บทความเรื่อง Neutrality of Medicine at
International Level ลงพิมพ์ใน Medical Journal of
Royal Thai Army พ.ศ. ๒๕๐๒ และ Bulletin of
Association of Military Surgeons of Thailand พ.ศ. ๒๕๐๓
หากท่านมีชีวิตในยุคนี้ ท่านสมควรได้รับเกียรติเป็น
ศาสตราจารย์คลินิกเกียรติคุณของมหาวิทยาลัยมหิดล
และหรือของวิทยาลัยแพทย์พระมงกุฎเกล้า

จากสุดท้าย

พลตรี นายแพทย์สงวน โรจนวงศ์ ได้กราบถวายบังคมลาถึงแก่อนิจกรรม เมื่อวันที่ ๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๐ สิริอายุ ๘๒ ปี ได้รับพระราชทานโกศแปดเหลี่ยม จักรเบญจาเครื่องประกอบเกียรติยศ

พลตรีนายแพทย์สงวน โรจนวงศ์ ม.ป.ช., ม.ว.ม.

ขาดะ ๓ มิถุนายน ๒๕๔๘

มรณะ ๕ สิงหาคม ๒๕๓๐

รูปที่ ๑๐ ภาพเกียรติยศพระราชทานพิธีงานศพ พลตรี นายแพทย์สงวน โรจนวงศ์ อันประกอบด้วยโกศแปดเหลี่ยมจักรเบญจา เครื่องประกอบเกียรติยศ พร้อมด้วยเครื่องราชอิสริยาภรณ์สูงสุดฝ่ายราชการ มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก (ม.ป.ช.) และมหาวชิรมงกุฎ (ม.ว.ม.)

เอกสารประกอบการเรียบเรียง

- ๑.ทรงจำ-รำลึก ส.โรจนวงศ์. หนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ พลตรี นายแพทย์สงวน โรจนวงศ์ ม.ป.ช.,ม.ว.ม. ฌาปนสถานกองทัพบก วัดโสมนัสวิหาร วันพฤหัสบดีที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๓๐ (หอเกียรติยศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้รับอภินันทนาการจาก ศาสตราจารย์ นายแพทย์ เฉลิม บุรณะนนท์ เมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๔)
- ๒.คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.เวชชนิสิต ๒๔๗๓ (หอเกียรติยศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้รับอภินันทนาการจากศาสตราจารย์ นายแพทย์เฉลิม บุรณะนนท์ เมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๔)